

آثار سعدی

گلستان سعدی

آثار سعدی را به گروه منظوم و منثور تقسیم می کنند . شاهکار منثور او گلستان است . گلستان سعدی در هشت باب تنظیم شده است در سیرت پادشاهان، در اخلاق درویشان ، در فضیلت قناعت ، در فواید خاموشی ، در عشق و جوانی ، در ضعف و پیری ، در تاثیر تربیت و در آداب صحبت.

در نظر بسیاری از استادان ادبیات فارسی، درگذشته و حال زیباترین نثر فارسی در بیان مسایل اجتماعی و اخلاقی کتاب گلستان سعدی است که در عین شیوایی و رسایی، هیچ گونه کلام زایدی ندارد. به گفته جامی، شاعر نامدار ایرانی، آن را «نه گلستان، که روضه‌ای ز بهشت» باید دانست. در این کتاب که تصویری از دنیای واقعیت‌هاست، چهره عاطفی و اخلاقی انسان‌ها، آن چنانکه هستند، در قالب داستان‌هایی دل نشین و مزین به آیات قرآنی و احادیث نبوی، همراه با اشعار فارسی، عربی و در نهایت بلاغت و شیوایی به نگارش در آمده است. خود سعدی شیرین سخن چه زیبا سروده است:

به چه کار آیدت طبقی

ورقی

همین

وین همیشه

بوستان سعدی

منظومه بوستان که زاده خیال و جهان آرمانی و مطلوب سعدی است، آکنده از نیکی، ایمان، پاکی و صفاست. در این گلزار، شاعر با گشودن ده باب به روی کسانی که قصد سیر و سیاحت در این فضای معنوی دارند، آنان را به شهر آرمانی‌ای رهبری می‌کند که در چشم انداز زیبای آن، انسان بر اوج قلّه آدمیت بر می‌آید و از هر چه پستی و نامردمی است، پاک می‌شود. برای مثال، یک جوانمرد که خود تنگ دست است، برای آنکه زندانی بینوایی را از بند طلبکار نجات دهد، ضامن او می‌شود. بعد او را فراری می‌دهد و خودش به جای او سال‌ها در زندان می‌ماند. سعدی در بوستان خویش می‌کوشد که هر چه زشتی و بدی را از عرصه این جهان بزدايد و در همه جهان، جز نیکی و زیبایی چیزی باقی نگذارد. از دیدگاه وی، حتی ستمکاران از گرایش به نیکی خالی نیستند.

در بوستان که منظومه شعری در اخلاق و تربیت و وعظ و تحقیق سروده است و شامل 10 باب است چنین ابوابی را می‌بینیم 1- عدل 2- احسان 3- عشق 4- تواضع 5- وفا 6- ذکر 7- تربیت 8- شکر 9- توبه 10 - مناجات و ختم کتاب ، که شاعر تاریخ تمام شدن کتاب را در سال 655 ه. ق بیان کرده است که این کتاب را شاعر قبل از بازگشت به شیراز سروده و آن را به عنوان یک ارمغانی به شهر خود آورده است و هم چنین این کتاب را به ابوبکر بن سعد بن زنگی تقدیم کرده است .

قصاید عربی و فارسی

مجموعه دوم از آثار منظوم سعدی قصاید عربی است که کمتر از 700 بیت است که شامل : مدح ، نصیحت و یک قصیده مفصل در مرثیه المستعصم بالله است. همین طور مجموعه ای از قصاید فارسی در موعظه و نصیحت و توحید و مدح پادشاهان و رجال معروف زمان خود نیز دارد .

مرثی

چهارمین دسته بندی آثار او مرثیه هایی است که شامل چند قصیده در مرگ مستعصم بالله و ابوبکر بن سعد بن زنگی و سعدبن ابوبکر وامیر فخرالدین ابوبکر است و یک ترجیع بند بسیار معروف در مرثیه اتابک سعد بن ابوبکر .

غزل

سعدی بسیاری از اندیشه‌ها، باورها، عقاید و احساسات خود را در قالب غزل بیان کرده است و عواطف درونی خود را، صاف و صمیمی با خوانندگان در میان می‌گذارد. غزل‌های سعدی، حاکی از سوز و گداز او در عشق است. عشق سعدی، هم به تمامی مخلوقات و هم به آفریدگان او اظهار می‌شود؛ چنانکه خود او می‌گوید:

به جهان که جهان همه که همه

درباره محتوای غزلیات سعدی می‌گویند: غزل‌های سعدی، وصف عشق و مستی و محبت است. از غزل‌های او برمی‌آید که او مرد عشق است... و تار و بُودِ وجودش با عشق بافته شده است. سخن بیرون از عشق را قیل و قال می‌خواند و عشق ورزی را هنر خود.

کسان عیب‌کنند که عاشقی همه

کدام عیب که سعدی این هنر

دکتر عبدالحسین زرین‌کوب درباره عشق سعدی می‌گوید: عشق او در حقیقت اخلاق و تقواست، درد و سوز و گذشت و تسلیم است. چنان از خودپرستی به دور است که در آن، از عاشق و خواستِ او نشانی نیست. از اینجاست که هیچ چیز معنوی‌تر، اخلاقی‌تر و روحانی‌تر از عشق وی نمی‌توان جُست.

دیگر آثار منظوم او عبارتند از :

ملمعات و مثلثات ، ترجیعات ، طبیات ، بدایع ، خواتیم ، غزل قدیم، صاحبیه که مجموعه ای است از بعضی قطعه های فارسی و عربی که غالبا در مدح شمس الدین صاحب دیوان جوینی است که معروف به صاحبیه است و همین طور مجموعه ای از اشعار هزل و دو مثنوی انتقادی شیرین و چند غزل و رباعی ، رباعیات و مفردات.

آثار منثور دیگر او عبارت است از: 1- مجالس پنجگانه ، که شامل ذکر و مواعظ شیخ است . 2- رساله ای در پاسخ

صاحب دیوان شمس الدین محمد جوینی و جوابهای شیخ است . 3- رساله ای در عقل و عشق که سعدی به آن پاسخ

گفته است . 4- نصیحه الملوک که نصایح الملوک هم گفته شده که رساله ای است در باب سیاست .

کلیات شیخ سعدی عنوانی است که به مجموعه آثار منظوم و منثور داده شده است که تمام این آثار را ابتدا خود شیخ

جمع آوری و مرتب نمود ولی بعد از وفات شیخ شخصی به نام علی بن احمد بن ابی بکر بیستون این آثار را مرتب و

تنظیم کرد.

<http://www.tebyan.net>